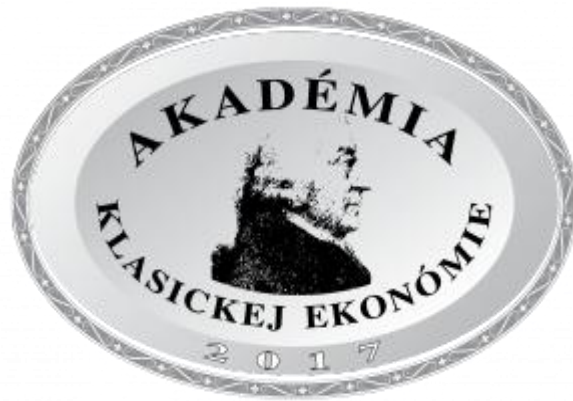

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2017

**Význam myšlienok predstaviteľa liberálnej ekonomickej školy
(predstaviteľov liberálnych ekonomických škôl) pre Slovensko
v súčasnosti**

Takže, pozrime sa na to, kto hájil liberálnu ekonómiu, čo hlásal, a či to má význam. Teória liberálnej ekonómie bola opísaná Adamom Smithom už roku 1776 v knihe „Bohatstvo národov“. Uvedomme si, v akom svete žili ľudia tej doby. Väčšina Európy žila v tuhom feudalizme a zväčša sa ako ekonomický systém používal merkantilizmus, ktorý už bol na svoju dobu z veľkej časti neudržateľný, keďže iba z dobyvačných vojen a ťaženia nerastov sa nedalo žiť nonstop a na večné veky. Napísal Smith „Bohatstvo národov“ len ako niečo, čo malo tomuto systému oponovať? Myslím, že nie. Napísal ho tak, ako si myslel, že by trh a jeho funkcie mali fungovať z morálneho hľadiska a vznikla taktiež tým, že rozvinul tri základné piliere trhu – dohody, zmluvnosť a zaručiteľnosť vlastníctva po svojom predchodcovi David Hume. Jednými z hlavných myšlienok, ktorých sa dodnes držia aj dnešní liberálni ekonómovia bol trh, ktorý by bolo štátom nedotknuteľný (pozn.: Jedine v prípade, že by vznikol nejaký monopol. V tom prípade považoval intervenciu štátu do trhu za nevyhnutnú) a taktiež napr. totálne zníženie intervencií do podnikateľského prostredia a tým znižovanie možných škôd, ktoré by tým mohol štát napáchať. Na úplnom konci 18.-stého storočia tu prišiel ako náhrada už spomínaného merkantilizmu kapitalizmus – trhová ekonomika už z veľmi veľkej časti na dnešný spôsob, ktorý si Smithove myšlienky sprvoti totálne osvojil, avšak sa od nich časom čím ďalej odkláňa Najmä od čarovnej, avšak fungujúcej formulky „Čím je slobodnejší trh, tým sme bohatší“. Dnes sme ako Slovenská republika síce relatívne bohatá, patríme v rámci OECD medzi najvyspelejšie ekonomiky sveta, avšak nemohli by sme byť ešte bohatšími, ak by sme sa vrátili k modelu čo najľahšieho trhu? Veď i dnešný model kapitalizmu spôsobil krízu z roku 2008, teda konkrétne socialistické prvky zasahovania do trhu z centra (v tomto prípade napr. aj z Európskej centrálnej banky) a ona trvá v omnoho menších rozmeroch dodnes. Veď už dávno Friedrich Hayek opísal takzvaný synoptický klam – každý z nás pozná len zlomok informácií, čiže jeden mozog (v tomto prípade aj pár mozgov) nemôžu centrálne myslieť a plánovať. Tak prečo nechávame robiť presne túto vec šéfovi Európskej centrálnej banky, ktorý má takú moc, že len on sám môže kedykoľvek rozhodnúť, kedy a či napr. začať tlačiť peniaze alebo či spustiť kvantitatívne uvoľňovanie, ktoré má dopad na celú Európu, všetkých jej občanov a podnikateľov, a nik by ho ani len nemohol zastaviť? Keď už ale spomínam Európsku centrálnu banku, tak sa môžeme presunúť ďalej k inej inštitúcii, ktorej členmi je väčšina štátov Európy – k Európskej únii. Európska únia nastavila ekonomický model zóny bezcolného obchodu taktiež skrz Schengenský priestor, ktorého členom sa stala Slovenská republika v roku 2007, a je mimochodom najväčšou bezcolnou zónou na svete. Hoci vznikla ako s liberálnou myšlienkou slobodného trhu, tak nie je až taká slobodná, ako by sa dalo, avšak je to obrovský posun vpred, ktorý sa veľmi veľkou mierou dotýka slovenskej ekonomiky. Tým, že máme momentálne prepojených 27 (28 s Veľkou Britániou, ktorá je avšak už v procese po spustení článku 50 Lisabonskej zmluvy, čiže odchádza z Európskej únie) ekonomík, jeden veľký spoločný trh má omnoho väčší potenciál rastu a bohatstva, než 27 osamotených, medzi ktorými, ak by spolu obchodovali, tak by boli clá, zakaždým prechodom tovaru cez hranice a pod.. Z môjho pohľadu vec, ktorá je proti liberálnej ekonómii, prichádza z Európskej únie a považujem ju za najdôležitejšie pre Slovensko, aby sme ich zrušili sú zásahy do trhu, či už vo forme regulácií, rôznych zákazov pre krajiny alebo nejakých iných intervencií. Nie to, že ich máme dosť od vlastnej vlády, od Európskej únie ich prichádza stále viac a viac. Napr. pri začiatku procesu odchodu Británie z EÚ sa ráta počet regulácií od národnej vlády a od Bruselu. Pomer bol zaokrúhlene 25% ku 75%. V prípade Slovenskej republiky je to podobné. To, že sú už toľko spomínané regulácie problémom si môžeme ukázať na názornom reálnom príklade z tohto obdobia. Rovnako ako Európska únia,

tak aj Spojené štáty americké uvalili na čínsku oceľ v minulom roku clá. Číňania nerobili nič zlého len vyrábali brutálny nadbytok ocele, tým pádom jej cena na celom svete rapídne klesla. V Spojených štátoch sa na výrobu ocele viaže priamo 300 000 pracovných miest. Tým, že cena klesla tieto pracovné miesta začali byť ohrozené, tak centrálna federálna vláda z Washingtonu D.C. uvalila na oceľ pochádzajúcu z Číny 560%-né clo, to znamená, že firmy, ktoré vyrábali túto oceľ v Amerike boli akoby jednorázovo zachránené, avšak vláda jednu vec totálne nedomyslela. Okrem toho, že väčšina z týchto pracovníkov sa dokáže preorientovať ľahko napr. na výrobu železnej rudy alebo nejakého iného nerastu/materiálu, tak na lacnú čínsku oceľ bolo v Spojených štátoch naviazaných cez 6 000 000 pracovných miest nepriamo. Týmto ľuďom začali byť znižované mzdy, zamestnávateľia na nich museli začať šetriť, keďže ich zisky sa zrazu omnoho znížili a veľké množstvo týchto ľudí bolo aj prepustených zo zamestnania. Čiže regulácia, ktorá prišla socialistickým spôsobom z centra (rovnako, ako každá iná regulácia) opäť viac pokazila než priniesla prospechu. Následne tu máme ešte jeden zákaz resp. obmedzenie, na ktoré rád poukážem. Ak chcete ako krajina či už to je Slovenská republika, Nemecko, alebo hociktorá iná krajina Únie uzavrieť obchodnú dohodu ohľadom zníženia alebo zrušenia cla, o utvorení zóny voľného obchodu alebo nejakú inú obchodnú dohodu, tak nemôžete. Teda, jedine v prípade, že s ňou celá únia uzavrie rovnakú dohodu, ale nedá sa to samostatne, ako dve krajiny. Toto veľmi tvrdé obmedzenie bolo veľa krát v médiách najmä v období „Brexitu“. Briti, nakoľko majú jednu z vôbec najviac kapitalisticky rozvinutých krajín prišli pred referendum s novou myšlienkou toho, ako sa stať opäť silnejším hráčom vo svete. Británia ako krajina, v ktorej kedysi nikdy nezapadalo slnko má s väčšinou svojich bývalých kolónií pozitívne a aktívne vzťahy, tak čo ak, hoc by s úniou nemala žiadnu obchodnú dohodu, ale dohodu slabšieho rázu, tak by mohla uzavrieť obrovskú zónu voľného obchodu so všetkými krajinami Commonwealthu, ktorých je momentálne 56 (medzi nimi aj taká India, Kanada alebo Austrália), a dovedna to je cez 1,8 miliardy ľudí. S touto ideou prišla samozrejme strana „Leave“ čiže tá, ktorá bola za odchod. Nie sú toto zbytočné reštrikcie? Prečo by Británia nemohla robiť naraz rovnaký bezcolný obchod, či už s Juhoafrickou republikou na strane jednej, a Lotyšskom na strane druhej? Presne takéto veci sporu, ktoré obmedzujú naše slobody, ktoré hlásal už dávno predtým Adam Smith sú veľmi dobré pre populistov, keďže im to nahráva, a väčšina z nich by nás najradšej priviedla buď to k merkantilizmu, alebo k nejakej centrálne, dopredu riadenej ekonomike socialisticko-ľavicového rázu. Ale tak, to sme už trochu odbočili a vráťme sa späť možno k oveľa podstatnejšej otázke. Čo by v dnešnej dobe z pomedzi liberálno-ekonomických riešení, opatrení súčasnému Slovenku pomôct? Určite by to bolo radikálne zníženie daní. Momentálne sme na tom tak, že hoc máme 20% daň z DPH, tak ju nemôžeme mať ani len nižšiu ako 10% ako veľmi by sme len chceli. Alebo, čo takto prísť k totálne radikálnemu riešeniu, a tým by bolo zrušiť daň z príjmov. Napríklad taktiež zásahy štátu do podnikania v oblasti ťažby. Na Slovenku sa stalo už nespočetné množstvo prípadov, kedy prišiel nejaký investor s tým, že chce ísť ťažiť nejaký minerál (paradoxne, zväčša to bolo v tých najchudobnejších regiónoch), napr. taký kremík, ktorého ťažba je voči prírode takmer vôbec nepoškodzujúca, ale zopár málo ľudí sa začalo báť, že by im to nebudaj mohlo narušiť ich prírodu, zrobili nejaký mini protest neoborníkov, a vláda zasiahla z ničoho nič ako nejaký ich spasiteľ, ktorý okamžite zakázal investorovi ťažbu. Čiže, prečo vôbec nechávame tak veľmi mocný nástroj v rukách vlády, prečo? Prečo majú, hoc sú to naši zvolení zástupcovia v parlamente nejaké právo toho, aby narušili a svojou troškou poničili tak komplexnú a samochodnú vec akou je trh. Veď, od toho je tu už toľkokrát opísaná „neviditeľná ruka trhu“, ktorá reguluje samú seba, či už skrz konkurencie, rovnováhu ponuky a dopytu, alebo

fakt, že každý účastník na trhu chce čo najväčší zisk. Ak by sme trh nechali na pokoji, tak by sa prirodzenou evolučnou formou vyvíjal ďalej a ďalej, až by sa časom dostal do omnoho lepšej formy, než ju máme dnes. Či už by to bolo vo forme lepších produktov, alebo kvalitnejších služieb. Avšak momentálne ho nechávame, aby bol napádaný vládou vo všetkých formách, a každou jednou reguláciou je samostatný proces zlepšovania trhu narušený. A pritom by stačilo iba vziať vládám z rúk tento zbytočný a mocný nástroj obmedzovania našich ekonomických slobôd. Taktiež, realitách dnešného, aspoň podľa súčasného premiéra „sociálneho Slovenka“, ktorý nasilu dvíha minimálnu mzdu len a len preto, aby mali občania viac a viac eur. Avšak to, že minimálna mzda funguje ako nejaký umelo vyrobený konštrukt vidno najviac na tom, že jediné, čomu pomáha je zvýšenie podielu čierneho trhu v štáte. Taktiež nepomáha vôbec ľuďom s nízkou úrovňou vzdelania a ľuďom v najchudobnejších regiónoch Slovenska. Potom sa nám stávajú prípady, ako keď sa analytik z inštitútu INESS Martin Vlachynský vyjadril „Už dnes sme v situácii, keď minimálna mzda v Krompachoch je vyššia než tá v Prahe alebo Brne“. Obrovský háčik to je pretože minimálna mzda nerozlišuje medzi tým, kde sa daný uchádzač o prácu nachádza. Či to je západné, stredné, alebo východné Slovensko, a či to je oblasť napr. Bratislavy, kde za minimálnu mzdu vyžijete asi len horko ťažko, alebo okres či už Gelnice, tak aj Rimavskej Soboty, v ktorých je niekedy práca za minimálnu mzdu pre zamestnávateľa naopak drahá. Takže, nebolo by napokon najlepšie, ak by bola už spomínaná minimálna mzda úplne zrušená, a opäť vláde zobraňovaný monopol na tieto zásahy do našich ekonomických slobôd, ktoré i tak opäť len zneužíva na svoje krátkodobé politické body? Tak, ale ako dôjdeme do bodu, v ktorom by už aj občania neverili každej hlúposti, ktorú im establishment nahovorí, len a len preto, aby obmedzil niečo, čo mu nevyhovuje? Myslím, že skrz vzdelávanie. V ideálnom prípade by sa základy našich, liberálno-ekonomických slobôd mohli nejakou interesantnou formou vyučovať už od prvého po posledný ročník strednej školy, aby sa už nestalo, že by vznikla taktiež aj ďalšia generácia politikov, ktorá by nevedela, čo je dobré pre trh, čiže tým pádom pre nás. Možno by nám tu vyrástli ľudia ako Ron Paul, ktorého dlhodobo obdivujem za jeho názory a postoje k liberálnej ekonómii a trhu, najmä keď si uvedomím, že nie je vyštudovaným ekonómom rakúskej školy, ale preto, keď si uvedomím to, že svoje názory si vyformoval sám, len a len za pomoci literatúry. Tak, teraz som tu poukazoval na nedostatky dnešného systému, ale poďme sa takisto pozrieť aj na to, ako by dnešné Slovensko mohlo vyzeráť, ak by nebolo liberálno-ekonomických myšlienok. S najväčšou pravdepodobnosťou by sme nežili vo feudalizme ani merkantilizme, ale živorili by sme v centrálne plánovanom hospodárstve sovietskeho typu. Kde by bolo málo všetkého, atď., ale to je už len čisto voľná myšlienka. Tak, a aká je budúcnosť Slovenskej ekonomiky, ideálne i za predpokladu, že v nej figurujú už toľko spomínané liberálno-ekonomické myšlienky? Ako alternatívu pre Slovensko, a zároveň celú Európsku úniu vidím návrat k jej pôvodným koreňom, keďže súčasný model už s najväčšou pravdepodobnosťou nie je trvalo udržateľný. Čo takto, ak by sme zrušili dnešnú politickú úniu, ktorá v rámci Európskej únie funguje, a vrátili sa k tej čisto obchodnej únii do minulosti, či už vo forme Európskeho hospodárskeho spoločenstva, alebo Európskeho spoločenstva uhlia a ocele z roku 1951, a pomaly by sme mohli náš medzinárodný rozsah obchodovania stále zväčšovať a zväčšovať. Toto by bolo pre našu ekonomiku vo svetovom rozsahu, ale čo by sa bolo dialo v našom domácom rozsahu? Konečne by po týchto pár zmenách možno začali riadiť krajinu ľudia, ktorí by si uvedomovali princípy tohto úplne slobodného trhu, ktorý hoc by fungoval podľa starých základov, tak by bol omnoho lepší než ten dnešný systém, ekonomika by bola omnoho bohatšia, keďže by nebola nijako

obmedzovaná zo žiadnej strany, a napokon by sme sa možno vrátili, a týmito procesmi taktiež opäť potvrdili už známe Smithovo pravidlo „Čím slobodnejší trh je, tým sme bohatší“.

Zdroje literatúry

Smith, Adam ([1776] 2001): *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, Liberální institut, Praha.